

Κατερίνα Χατζοπούλου

ΙΣΤΟΡΙΚΟΣ - ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΟΝΟΜΟΣ
ΕΙΔΙΚΗ ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΔΑ ΠΑ ΘΕΜΑΤΑ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΩΝ, ΥΠΕΠΘ

Τάσεις και δυνατότητες συνεργασίας Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών
με άλλες Βιβλιοθήκες

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Ο ραγδαίος ρυθμός συγκέντρωσης και ανανέωσης της γνώσης σε συνδυασμό με τις δυνατότητες και τις προοπτικές στην Πληροφορική και την Τηλεματική, καθιστούν περισσότερο από ποτέ αναγκαία τη συνεργασία των φορέων που διαθέτουν και διακινούν πληροφόρηση. Η πληροφοριακή υποδομή μιας χώρας οφείλει να αξιοποιήσει τις υπάρχουσες πηγές σε ένα ορθολογικά δομημένο δίκτυο πληροφόρησης, που θα μπορεί να αξιοποιεί τα ωφέληματα του σχεδιασμού, της συνέργειας και των οικονομιών κλίμακας.

Βασική προϋπόθεση της υποδομής αυτής, αναγκαία για την εξασφάλιση της συνοχής της, είναι η ύπαρξη "κοινής στρατηγικής".

Εξετάζοντας τις Ακαδημαϊκές και τις άλλες Βιβλιοθήκες διαπιστώνουμε ότι, πολλοί παράγοντες, είναι αιτία της διαφοροποίησης που υπάρχει μεταξύ τους. Όμως σήμερα, παραμονές του 21 αιώνα, η ανάγκη επανεξέτασης των συνεργασιών και του δικτύου των Βιβλιοθηκών αναδεικνύεται σημαντικός προβληματισμός, που συμβαδίζει, ωστόσο, με την ανάγκη θεσμικής και οργανωτικής ανανέωσης, ώστε να εξασφαλισθεί η ταχεία εισαγωγή καινοτομικών λειτουργιών, η εναρμόνιση των πρακτικών με τον διεθνή χώρο και η καλύτερη εξυπηρέτηση του κοινωνικού συνόλου. Παράλληλα, η "κοινωνία της πληροφορίας", που αναδεικνύεται ένα από τα κεντρικά ζητήματα που απασχολούν την Ευρωπαϊκή Κοινότητα, γίνεται ένα από τα κύρια θέματα προβληματισμού των Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών.

Katerina Hadjopoulou

HISTORIAN - LIBRARIAN,
LIBRARY CONSULTANT OF THE SPECIAL SECRETARIAT OF LIBRARY
ARCHIVES, MINISTRY OF NATIONAL EDUCATION AND RELIGIOUS AFFAIRS
Tendencies towards possibilities of collaboration of Academic Libraries
with other Libraries

ABSTRACT

The rapid rate of concentration and revival of knowledge in combination with the potentials and prospects in computer science and telematics, make more than ever necessary the collaboration between carriers of information.

The informative substructure of a country owes to exploit the existing sources in a rationally formed network of informations, that would make productive the benefits of planning, collaborating and financing.

Basic requirement of this substructure, necessary for its cohesion, is "common strategics".

Examining Academic and other kinds of Libraries we establish that there are many factors that cause the differentiation between them.

Nowadays, at the beginning of the 21st century, the need of re-examination of collaborations between Libraries and their network becomes important and it keeps pace with the need of institutional and organizational renewal, that will ensure the speedy introduction of innovating functions, the harmonization of functions and the best services provided for the public.

**Τάσεις και δυνατότητες συνεργασίας Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών
με άλλες Βιβλιοθήκες**

**ΣΥΝΤΟΜΟ ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ
ΚΑΤΕΡΙΝΑ ΧΑΤΖΟΠΟΥΛΟΥ**

Ιστορικός -Βιβλιοθηκονόμος
Ειδική Συνεργάτιδα για θέματα βιβλιοθηκών στο ΥΠΕΠΘ

Σπουδές στη Γαλλία. Πτυχία Ιστορίας και Ιστορίας τέχνης. Δύο μεταπτυχιακοί τίτλοι στη Ιστορία και τη Βιβλιοθηκονομία. Ολοκληρώνει το Διδακτορικό της στο Πανεπιστήμιο της Σορβόνης.

(LICENCE D'HISTOIRE, MAITRISE D'HISTOIRE, LICENCE D'HISTOIRE DE L'ART ET D'ARCHEOLOGIE, D.E.A. D'HISTOIRE CONTEMPORAINE, Πανεπιστήμιο Στρασβούργου D.S.B. DIPLOME SUPERIEUR DE BIBLIOTHECAIRE (ENSB), Λυών, UNIVERSITE PARIS I, DOCTORAT D'ETAT, προετοιμασία διδακτορικής διατριβής με τον καθηγητή Pascal ORY)

Έχει κάνει πάνω από 25 δημοσιεύσεις σε διεθνή και ελληνικά επιστημονικά περιοδικά, εργασίες σε πρακτικά συνεδρίων. Διδασκαλία προπτυχιακών μαθημάτων στη σχολή βιβλιοθηκονομίας ENSIB της Λυών και σε επιμορφωτικούς κύκλους βιβλιοθηκονομικών μαθημάτων στην Ελλάδα.

Από Μάρτιο 1996

Ειδική συνεργάτιδα για θέματα βιβλιοθηκών στο ΥπΕΠΘ με έργο την αναδιοργάνωση και αναβάθμιση των βιβλιοθηκών που το Τμήμα βιβλιοθηκών του Υπουργείου έχει υπό την εποπτεία του.

1993-1996

Στη Νέα Εθνική Βιβλιοθήκη της Γαλλίας Φ. Μιτεράν ως υπεύθυνη του τομέα ταξινόμησης των συλλογών με το δεκαδικό σύστημα DEWEY και μέλος της ομάδας εργασίας που είχε την ευθύνη της σήμανσης και της οργάνωσης των χώρων στην άμεση πρόσβαση του κοινού.

1980-1993

Διευθύντρια της Βιβλιοθήκης Οκτάβιου Μερλιέ του Γαλλικού Ινστιτούτου Αθηνών και υπεύθυνη των πολιτιστικών δραστηριοτήτων που άπτονται του βιβλίου και των Βιβλιοθηκών.

Οι ελληνικές Ακαδημαϊκές Βιβλιοθήκες βιώνουν τα τελευταία χρόνια ραγδαίους ρυθμούς συγκέντρωσης και ανανέωσης της γνώσης σε συνδυασμό με τις δυνατότητες που η Πληροφορική και η Τηλεματική προσφέρουν στη διακίνηση της πληροφόρησης. Καθοριστικός παράγοντας προς την κατεύθυνση αυτή ήταν η ένταξή τους στα έργα αναβάθμισης και εκσυγχρονισμού των σπουδών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης του 2ου ΕΠΕΑΕΚ του ΥΠΕΠΘ. Με τα σημαντικά ποσά που εξασφάλισαν δρομολόγησαν ενέργειες για τον εμπλουτισμό των συλλογών, τη μηχανοργάνωση, τη στελέχωση με ειδικευμένο προσωπικό και γενικότερα την οργανωτική και λειτουργική αναβάθμισή τους. Σήμερα, στο τέλος σχεδόν του 2ου ΕΠΕΑΕΚ, πλησιάζει η στιγμή της τελικής εκτίμη-

σης των αποτελεσμάτων, ενώ συγχρόνως προδιαγράφονται, βάσει αυτών, και οι κύριοι άξονες των μελλοντικών ενεργειών που μπορούν να ενταχθούν στο νέο ΕΠΕΑΕΚ. Ένα νέο ΕΠΕΑΕΚ που θέτει ως έναν από τους βασικούς του στόχους την ανάπτυξη της κοινωνίας της πληροφόρησης, μιας κοινωνίας στην οποία οι Ακαδημαϊκές Βιβλιοθήκες αλλά και όλες οι βιβλιοθήκες της χώρας καλούνται να παίξουν καθοριστικό ρόλο.

Η κοινωνία της πληροφορίας ή η κοινωνία της γνώσης, ή όπως άλλοι λένε, η μεταβιομηχανική κοινωνία διαμορφώνει νέες οικονομικές και κοινωνικές συνθήκες που επηρεάζουν καθοριστικά την εξέλιξη των βιβλιοθηκών σε εθνικό, ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο.

Στο πλαίσιο της νέας αυτής τάξης πραγμάτων η συνεργασία μεταξύ των βιβλιοθηκών και των υπηρεσιών πληροφόρησης γίνεται απαραίτητος όρος επιβίωσής τους.

Στην εισήγηση που ακολουθεί θα εξετάσουμε τη σημερινή εικόνα των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών, θα διερευνήσουμε τις δυνατότητες και τους τομείς στους οποίους μπορούν να αναπτύξουν συνεργασία με άλλες ελληνικές βιβλιοθήκες και θα διατυπώσουμε προτάσεις.

Α. Ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες: ένας γίγας με πύλινα πόδια!

Τα τελευταία χρόνια το Β' ΚΠΣ ήταν για τις Ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες βασικός μοχλός ανάπτυξης και αναδιοργάνωσης.

Για να εκτιμηθεί όμως ο βαθμός εξέλιξης πρέπει να υπενθυμίσουμε ότι η ακαδημαϊκή βιβλιοθήκη για πολλά χρόνια δεν έπαιξε κανένα ρόλο ή μόνο δευτερεύοντα στην εκπαιδευτική πράξη, διατηρώντας για χρόνια τον αποθησαυριστικό της ρόλο χωρίς να εμπλέκεται στη διακίνηση της γνώσης.

Το εκπαιδευτικό σύστημα της Τριτο/θμιας εκπαίδευσης δεν είχε πραγματική ανάγκη από τις υπηρεσίες της βιβλιοθήκης και μέχρι τα μέσα της δεκαετίας του '80 συνέχιζε να λειτουργεί, όπως τον περασμένο αιώνα, με περιορισμένες ανάγκες για έρευνα, χωρίς οργανωμένα προγράμματα μεταπτυχιακών σπουδών και με την από καθέδρας διδασκαλία βασισμένη στο μοναδικό σύγγραμμα για τους προπτυχιακούς φοιτητές.

Η κατάσταση αυτή είχε άμεσες επιπτώσεις και στις βιβλιοθήκες με αποτέλεσμα την αργή ανάπτυξή τους, τη διασκόρπιση του υλικού στις έδρες και στους τομείς, την επιλογή και διακίνηση των βιβλίων στην αποκλειστική αρμοδιότητα του καθηγητή - αυθεντία.

Από τα μέσα της δεκαετίας του '80 και σταδιακά με τον εκδημοκρατισμό της εκπαιδευτικής πράξης και την αύξηση των αναγκών για υπηρεσίες πληροφόρησης ξεκινά η λειτουργία ηλεκτρονικών εργαστηρίων, κέ-

ντρων πληροφόρησης για την ΕΕ κ.λπ

Οι σημαντικές αλλαγές που έγιναν τελευταία στο χώρο των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών αναδεικνύονται από την αξιολόγηση δεδομένων που έχουν ληφθεί από 23 Τεχνικά Δελτία Έργων ΕΚΤ (Ευρωπαϊκό Κοινοτικό Ταμείο) Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών' (8 ΤΕΙ και 15 ΑΕΙ).

Τα στοιχεία που παραθέτουμε αφορούν την κατάσταση εκκίνησης, κατά την έναρξη του ΚΠΣ, καθώς και την κατανομή των προϋπολογισμών ανά έργο.

Αρχικές συλλογές :

1. Τα 32 ακαδημαϊκά ιδρύματα δηλώνουν, κατά την έναρξη των έργων, ότι διαθέτουν σημαντικές συλλογές που ξεπερνούν τα 3.240.000 βιβλία και τους 15.221 τίτλους περιοδικών.
2. Οι συλλογές δεν κατανέμονται ισομερώς και έτσι υπάρχουν βιβλιοθήκες που ξεπερνούν τους 1.400.000 τόμους βιβλίων ενώ άλλες περιορίζονται στους 500 τόμους και τα δε περιοδικά κυμαίνονται μεταξύ 3.500 τίτλων και 2.
3. Μερικές κατηγορίες υλικού είναι ανύπαρκτες σε μερικές βιβλιοθήκες όπως: οπτικοακουστικό, ηλεκτρονικό.

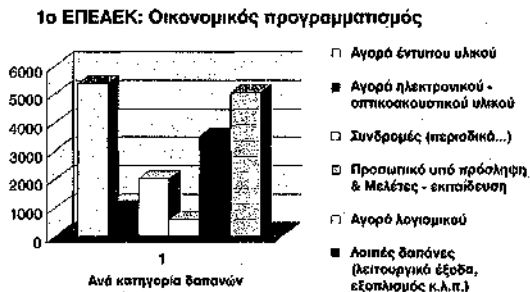
Προτάσεις - έργα:

Οι κύριοι άξονες γύρω από τους οποίους αναπτύσσονται οι προτάσεις των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών βάση των Τεχνικών Δελτίων είναι : αναδρομική επεξεργασία των συλλογών, οργάνωση πληροφοριακού συστήματος, εμπλουτισμός, μηχανοργάνωση, εκπαίδευση εργαζόμενων και χρηστών, μελέτες για αναβάθμιση υπηρεσιών ή χαρτογράφηση της κατάστασης, παρεμβάσεις στους χώρους.

Προϋπολογισμοί :

Για την υλοποίηση των έργων, τα 23 ιδρύματα χρηματοδοτήθηκαν με το συνολικό ποσό των 17.481 δισ. η κατανομή του ποσού αυτού ανά κατηγορία δαπανών στα Τεχνικά

Δελτία μας δίνει τα ποσά που εξασφαλίστηκαν για τα διάφορα έργα.

Τα παραπάνω στοιχεία επιτρέπουν μερικές παρατηρήσεις :

- Παρά το σημαντικό συνολικό προϋπολογισμό που εξασφαλίζεται για εμπλουτισμό των συλλογών σε βιβλία (μέσος όρος 47,4% του συνολικού προϋπολογισμού), με μια πιο προσεκτική μελέτη ανά βιβλιοθήκη διαπιστώνουμε ότι πολλά ποσοστά είναι χαμηλά και κατεβαίνουν μέχρι 5%. Αυτό σημαίνει ότι μερικές ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες περιορίσαν τον εμπλουτισμό των συλλογών χωρίς αυτό να εναρμονίζεται με την αρχική συλλογή.
- Άνισα είναι κατανεμημένοι και οι προϋπολογισμοί για τα περιοδικά (κυμαίνεται από 7% έως 27%) ενώ σε όλες τις βιβλιοθήκες το 6% είναι ο προϋπολογισμός που εξασφάλισαν για την απόκτηση οπτικοακουστικού και ηλεκτρονικού υλικού.
- Στο προσωπικό αντιστοιχεί το 17% του συνολικού προϋπολογισμού που σημαίνει περιορισμένο ανθρώπινο δυναμικό σε σχέση με τον όγκο των έργων. Ίσως όμως μέρος των εργασιών θα γίνονται από υπηρεσίες τρίτων που απορροφά το 10,9 % του συνολικού προϋπολογισμού.

Δεν ακολουθεί περισσότερη ανάλυση των στοιχείων, που εξάλλου αποτελεί έργο της τελικής αξιολόγησης κάθε έργου. Η σύντομη αναφορά έγινε για να έχουμε την εικόνα των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών σήμερα και τις δυνατότητες αντιμετώπισης των εξελίξεων.

Όμως δεν μπορούμε να μην κάνουμε μερικές διαπιστώσεις και να εκφράσουμε προβληματισμούς για το μέλλον των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών, όπου παρά τα έργα του ΕΠΕΑΕΚ δεν αντιμετωπίζονται σημαντικά θέματα, όπως ενιαίος συντονισμός, πολιτική εμπλουτισμού, συνεργασίες, στελέχωση και γενικότερα η βιωσιμότητα των έργων κ.λ.π.

Εντελώς διαγραμματικά κάνουμε τις ακόλουθες επισημάνσεις :

- Η προϋπάρχουσα ανομοιογενής ανάπτυξη των συλλογών δεν αντιμετωπίζεται από τα προβλεπόμενα έργα.
- Έλλειψη σύγκλησης αναπτυξιακών στόχων των βιβλιοθηκών.
- Δομικές και οργανωτικές διαδικασίες που διαφοροποιούνται από τον ένα φορέα στον άλλο.
- Ανισότητες μεταξύ βιβλιοθηκών από ίδρυμα σε ίδρυμα και μεταξύ τμημάτων μέσα στο ίδιο ίδρυμα που παραμένουν παρά τα έργα.
- Ανεπαρκής στελέχωση σε συνάρτηση με τις συλλογές, τον αριθμό των χρηστών και τον όγκο του έργου.
- Εσωτερικοί κανονισμοί που δεν φαίνεται να εξασφαλίζουν την ενιαία λειτουργία και συνεργασία των βιβλιοθηκών.
- Οργανωτική δομή και διοίκηση των βιβλιοθηκών ασαφής και με μεγάλες διαφορές μεταξύ των διαφόρων ιδρυμάτων (ο οργανισμός των περισσότερων βιβλιοθηκών δεν υφίσταται).

Παρά τις όποιες επιφυλάξεις στο εξελισσόμενο εκπαιδευτικό σύστημα η βιβλιοθήκη αποκτά κεντρική θέση και ρόλο. Η διαμόρφωση μιας νέας στρατηγικής δημιουργίας και ανάπτυξης βιβλιοθηκών που να επιτρέπει την αντιμετώπιση των νέων συνθηκών και απαιτήσεων γίνεται απαραίτητη. Προς την κατεύθυνση αυτή η συνεργασία μεταξύ των βιβλιοθηκών είναι καθοριστικός παράγοντας.

B. Ελληνικές υπηρεσίες πληροφόρησης

Πριν εξετάσουμε τις δυνατότητες συνεργασίας, καταγράφουμε σύντομα τις κυριότερες ομάδες βιβλιοθηκών και υπηρεσίες πληροφόρησης που υπάρχουν:

Εθνική Βιβλιοθήκη της Ελλάδος (ΕΒΕ).

Ιδρύθηκε το 1832 ως Δημόσια Βιβλιοθήκη και είναι αποδέκτης της υποχρεωτικής κατάθεσης όλης της ελληνικής εκδοτικής παραγωγής. Συντάσσει και διαθέτει την Εθνική Βιβλιογραφία και αναπτύσσει πρότυπα λεξιλογικού ελέγχου και βιβλιογραφικής περιγραφής. Η συλλογή της αριθμεί σήμερα 1.000.000 τόμους εντύπου υλικού (βιβλίων, εφημερίδων, περιοδικών, παπύρων, χειρογράφων, κωδίκων κ.λπ.), η οποία προσαυξάνεται σε ετήσια βάση με 5.000 τίτλους βιβλίων και 2.000 περίπου τίτλους εφημερίδων και περιοδικών. Η ΕΒΕ έχει ενταχθεί στο 2ο ΚΠΣ με έργα που θα της επιτρέψουν να ξεκινήσει την αναδιοργάνωση και αναβάθμισή της.

41 Δημόσιες Βιβλιοθήκες του ΥΠΕΠΘ, λειτουργούν υπό μορφή δικτύου κάτω από την εποπτεία του Τμήματος Βιβλιοθηκών, είναι **Ν.Π.Δ.Δ.** Από αυτές εικοσιέξη (26) είναι **Κεντρικές** με περιφέρεια αρμοδιότητας ευρύτερη από την έδρα τους και κινούν βιβλιοαυτοκίνητα που εξυπηρετούν πάνω από **1900 δανειστικά κέντρα** σε όλη τη χώρα. Διαθέτουν **συλλογές** που ξεπερνούν τους 1.600.000 τόμους μερικές από τις οποίες είναι ιστορικού - μουσειακού χαρακτήρα και αποτελούν ένα σημαντικό κορμό συνεργασίας με άλλες βιβλιοθήκες όπως σχολικές, δημοτικές και κοινοτικές. Οι Κεντρικές Δημόσιες Βιβλιοθήκες έχουν ενταχθεί στο Β'ΚΠΣ με σκοπό την ανάπτυξη δικτύου εξυπηρέτησης και υποστήριξης σχολικών μονάδων Β/θμιας Εκπαίδευσης.

Οι **Σχολικές Βιβλιοθήκες** παρά τις αλλεπάλληλες θεσμικές ρυθμίσεις από το 1835 και τις πρωτοβουλίες φωτισμένων ανθρώπων δεν πέτυχαν πλήρως να καθιερωθούν και η λειτουργία τους να συνδεθεί με τα εκ-

παιδευτικά προγράμματα. Το πρόγραμμα δημιουργίας 500 Σχολικών Βιβλιοθηκών, που χρηματοδοτείται από το 2ο ΚΠΣ, στοχεύει να καλύψει αυτό το κενό. Η όλη προσπάθεια σε συνάρτηση με την εκπαιδευτική μεταρρύθμιση δίνει μια άλλη διάσταση στο ρόλο που πρόκειται να παίξει η Σχολική Βιβλιοθήκη τα επόμενα χρόνια.

Δημοτικές Βιβλιοθήκες λειτουργούν στο πλαίσιο της Τοπικής Αυτοδιοίκησης κάτω από διάφορες νομικές μορφές, όπως αυτής του ΝΠΔΔ, ή τμήμα ή υπηρεσία του Πνευματικού Κέντρου του Δήμου. Ο αριθμός τους υπολογίζεται **γύρω στις 500 με 650** και διαθέτουν συλλογές που ξεπερνούν τους **3.000.000 τόμους**. Μεταξύ των Δημοτικών Βιβλιοθηκών βρίσκονται σημαντικές Βιβλιοθήκες όπως η Δημοτική του Δήμου Θεσσαλονίκης, του Δήμου Πάτρας, η Βικελαία του Δήμου Ηρακλείου Κρήτης, η Κοβεντάρειος της Κοζάνης, που διαθέτουν πέρα από βιβλία και σημαντικό αρχειακό υλικό.

Ο Οργανισμός Παιδικών και Εφηβικών Βιβλιοθηκών, είναι νομικό πρόσωπο ιδιωτικού δικαίου και τελεί υπό την εποπτεία του ΥΠΕΠΘ. Το Κέντρο που λειτουργεί από το 1983, πέρα από την ειδική ερευνητική βιβλιοθήκη που διαθέτει, έχει το συντονισμό **20 παιδικών Βιβλιοθηκών** σε όλη τη χώρα.

Ειδικές Ερευνητικές, πάνω από 100 Βιβλιοθήκες ανήκουν σ' αυτή την κατηγορία και μεταξύ αυτών συγκαταλέγονται μεγάλες βιβλιοθήκες, όπως της Βουλής, Ξένων ιδρυμάτων, ερευνητικών κέντρων (Δημόκριτος), μουσείων (Μπενάκειος), Οργανισμών (ΟΤΕ, ΔΕΗ, Τεχνικό Επιμελητήριο).

Αρχεία. Από το 1914, ξεκίνημα των πρώτων προσπαθειών του Βλαχογιάννη για την οργάνωση των αρχείων, σήμερα μεγάλος αριθμός δημοσίων και ιδιωτικών αρχείων οργανώνονται και λειτουργούν καλύπτοντας αρχειακό υλικό που ξεκινά από τα Γενικά Αρχεία του Κράτους και φτάνει μέσω των βιομηχανικών αρχείων στα κομματικά αρχεία και στα αρχεία προσωπικοτήτων.

Δεν πρέπει να παραλείψουμε και μια άλλη σημαντική ομάδα που προσφέρει σημαντικές πληροφορίες: τα **Μουσεία** που συχνά διαθέτουν σημαντικές βιβλιοθήκες και αρχεία. Ο μεγαλύτερος όγκος των Δημόσιων Μουσείων βρίσκεται υπό την εποπτεία του Υπουργείου Πολιτισμού το οποίο εξάλλου έχει και την υψηλή εποπτεία των Μουσείων της χώρας. Μεγάλος όμως είναι και ο αριθμός των Μουσείων που ανήκουν σε άλλες υπηρεσίες και οργανισμούς και αναφέρουμε: Δημόσιες υπηρεσίες, πανεπιστημιακά μουσεία, δήμοι, τράπεζες, ιδρύματα και φορείς.

Γ. Συνεργασίες μεταξύ υπηρεσιών πληροφόρησης: προϋποθέσεις και δυνατότητες.

Είναι αλήθεια ότι όλα αυτά τα χρόνια μιλάμε όλοι μας για συνεργασία και για δίκτυα εθνικά και μη, που είναι απαραίτητος όρος για την επιβίωση των υπηρεσιών πληροφόρησης.

Όμως, τόσο νομοθετικά όσο και λειτουργικά, λίγα πράγματα έχουν γίνει προς την κατεύθυνση αυτή.

Τι δυνατότητες όμως υπάρχουν σήμερα για τις ελληνικές βιβλιοθήκες στο τομέα της συνεργασίας;

Με τόσες υπηρεσίες διάσπαρτες και άνισα κατανομημένες πώς μπορεί να υπάρξει συνεργασία;

Οι ελληνικές ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες για να καλύψουν τις ανάγκες όλο και περισσότερο αναζητούν την εξωτερική υποστήριξη στο έργο τους από άλλες ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες και όχι μόνο. Παράλληλα, τα τελευταία χρόνια, η έλλειψη ειδικών και επιστημονικών βιβλιοθηκών κυρίως στην περιφέρεια της χώρας οδηγεί τις ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες να προσφέρουν τις υπηρεσίες τους και στο ερευνητικό, σπουδαστικό και επιστημονικό κοινό της περιοχής τους.

Γίνεται επιτακτική πλέον ανάγκη για τις ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες η αξιοποίηση των ση-

μαντικών πληροφοριακών υποδομών που διαθέτουν μέσα από ένα ορθολογικά δομημένο δίκτυο πληροφόρησης, που θα μπορεί να αξιοποιεί τα ωφελήματα του σχεδιασμού και της συνέργειας.

Η διεθνής εμπειρία από καιρό έχει επεξεργαστεί και έχει θέσει τις προϋποθέσεις και τις δυνατότητες των δικτύων και των συνεργασιών που στηρίζονται κυρίως στις αρχές: **άνοιγμα, πρόσβαση και ανταλλαγή πληροφόρησης.**

Βασικές προϋποθέσεις της συνεργασίας και των δικτύων είναι επίσης η σαφής αναπτυξιακή πολιτική του εμπλουτισμού των συλλογών της κάθε βιβλιοθήκης και η ύπαρξη ενός οργανωμένου και δομημένου με συνοχή δικτύου, έτσι ώστε η κάθε βιβλιοθήκη να ξέρει πού είναι και να βρίσκει τη θέση της μέσα στο οργανόγραμμά του.

Η συνεργασία και η δικτύωση των ελληνικών βιβλιοθηκών θα αλλάξει τόσο τις λειτουργίες όσο και την πολιτική τους. Μερικά όμως θέματα προκύπτουν:

A. Η συνεργασία - το δίκτυο μεταβάλλει το κόστος και την πολιτική της κάθε βιβλιοθήκης που επηρεάζει σημαντικούς τομείς όπως :

- στρατηγικές ανάπτυξης τοπικών συλλογών
- διαδανεισμό
- αποστολή υλικού
- εφαρμογές συστημάτων
- υπηρεσίες πληροφόρησης
- εκπαίδευση χρηστών

και, τέλος, μετατοπίζει το κέντρο λήψης αποφάσεων σε θέματα διαμόρφωσης νέων πολιτικών από το επίπεδο της περιφερειακής βιβλιοθήκης στην κοινοπραξία.

B. Η μηχανοργάνωση βοηθά στην πραγματοποίηση του στόχου των δικτύων και των συνεργασιών. Όμως η αύξηση των συλλογικών καταλόγων οδηγεί σε μια αδυναμία της έρευνας. Το πλήρες κείμενο (hypertext) έρχεται σαν απάντηση στα προβλήματα που έχουν προκύψει από

την τυποποίηση της περιγραφικής επεξεργασίας των δεδομένων.

Βασική λοιπόν προϋπόθεση των συνεργασιών είναι η "οργανωτική δομή" άρα η απόκτηση θεσμικού πλαισίου.

Δ. Προτάσεις & συντονισμός σε εθνικό επίπεδο

Δεν υπάρχει ένα μοναδικό μοντέλο συνεργασιών και δικτύων όπως δεν υπάρχει μοναδικό μοντέλο συλλογικού καταλόγου. Πολλοί παράμετροι παρεμβαίνουν για τη διαφοροποίησή τους. Χωρίς να γίνεται μια απόλυτη κωδικοποίηση μπορούμε να διακρίνουμε τρεις καθοριστικούς παράγοντες γύρω από τους οποίους δομούνται οι συνεργασίες:

- τον τύπο του υλικού που οι βιβλιοθήκες καλύπτουν,
- το πεδίο πληροφόρησης που εξειδικεύεται
- και τη γεωγραφική εμβέλεια των υπηρεσιών (περιφέρεια, εθνικό επίπεδο κ.λπ.)

Για τα επόμενα χρόνια μπορούμε να προβλέψουμε συνεργασίες γύρω και από τα τρία παραπάνω σχήματα.

Τέτοιες περιπτώσεις είναι :

- Το δίκτυο των Δημοσίων Βιβλιοθηκών
- Η προσπάθεια της οριζόντιας δράσης των Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών.
- Το δίκτυο των αρχαιολογικών Βιβλιοθηκών
- Προοπτική δημιουργίας περιφερειακών δικτύων με βάση τη γεωγραφική εμβέλεια των υπηρεσιών (προγραμματίζεται στο Νομό Μαγνησίας, στην Κρήτη).

Οι επί μέρους όμως συνεργασίες δεν εξασφαλίζουν τη δημιουργία ενός οργανωτικού σχήματος για το συντονισμό του συνόλου των ελληνικών βιβλιοθηκών.

Ο LEO POPMA το 1983 διαπίστωνε στην έκθεσή του ότι *"Η ελληνική Βιβλιοθήκη είναι παγιδευμένη σε ένα φαύλο κύκλο ο οποίος πρέπει να διασπαστεί για να γίνουν πραγματικές βελτιώσεις και γι' αυτό οι λέξεις-κλειδιά είναι: νομοθεσία, προγραμματισμός, εκπαίδευση και οργάνωση"*.

Οι λέξεις κλειδιά που προωθούν παράλληλα

την αναζήτηση ενός οργανωτικού σχήματος συντονισμού: του Εθνικού Δικτύου Βιβλιοθηκών.

Ένα Εθνικό Δίκτυο Βιβλιοθηκών και υπηρεσιών πληροφόρησης που διατηρώντας την ειδική νομοθεσία κάθε βιβλιοθήκης ή ομάδας βιβλιοθηκών τις ενοποιεί κάτω από μια ομπρέλα, η οποία θα προβλέπει τη διασύνδεση και συνεργασία μεταξύ τους.

Ειδικότερα ένα Εθνικό Δίκτυο πρέπει να προβλέπει :

- Την οργανωτική και λειτουργική αναβάθμιση των βιβλιοθηκών καθώς και τη στελέχωσή τους με ειδικευμένο προσωπικό.
- Την τροποποίηση των Νόμων, ώστε να προσαρμοστούν στις σύγχρονες ανάγκες των Βιβλιοθηκών.
- Την υποστήριξη της εκπαίδευσης και επιμόρφωσης του προσωπικού των βιβλιοθηκών.
- Τη διευκόλυνση του έργου των βιβλιοθηκών με την παραγωγή των απαραίτητων πληροφοριακών εντύπων.
- Την υποστήριξη των ανταλλαγών και την εξασφάλιση του διαδανεισμού.

Οι αναλύσεις που γίνονται για τις σύγχρονες εξελίξεις στη κοινωνία των πληροφοριών συγκλίνουν στη διαπίστωση ότι οι άνθρωποι θα πρέπει να διαθέτουν μεγάλη ικανότητα αναπροσαρμογής και δεξιότητες που αποκτούν μέσα από μια συνεχή ανανέωση της γνώσης. Κάτω από τις νέες αυτές συνθήκες είναι προφανής ο ρόλος των σωστά οργανωμένων βιβλιοθηκών στη διασφάλιση της δημοκρατικής πρόσβασης στην παιδεία και τη γνώση

Ο Ζάκ Ντελόρ από το 1994 έλεγε: *"Η αλλαγή προς την κοινωνία της πληροφόρησης απαιτεί δυνατότητες προσαρμογής πολύ ανεπτυγμένες. Οι κίνδυνοι αποκλεισμού, για λόγους πολιτιστικούς ή από έλλειψη ειδίκευσης και η εμφάνιση μιας κοινωνίας δύο ταχυτήτων δεν πρέπει να υποτιμάται"*.

1 Με τα Τεχνικά Δελτία ΕΤΠΑ (Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης) εξασφαλίστηκαν επίσης σημαντικά έργα υποδομής (νέα κτίρια, εξοπλισμοί).